Remissvar – SOU 2026:37 Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola

Yttrande från Ljungby Kommun

Sammanfattande ställningstagande

Ljungby Kommun välkomnar ambitionen att stärka likvärdigheten och kvaliteten i svensk förskola. Förskolan har stor betydelse för barns utveckling, lärande och språkutveckling, och Ljungby kommun delar utredningens bedömning att barns möjligheter inte ska vara beroende av vilken förskola eller vilken kommun barnet går i.

Ljungby kommun tillstyrker därför i huvudsak utredningens inriktning när det gäller stärkt kvalitet, kompetensförsörjning, språkutvecklande arbetssätt och förbättrade förutsättningar för mindre barngrupper och god personaltäthet.

Samtidigt bedömer Ljungby kommun att flera av förslagen innebär omfattande krav på kommunerna. Detta gäller framför allt regleringen av barngruppsstorlek och personaltäthet, kraven på personalens språkkunskaper, Ljungby kommuns ansvar för språkbedömningar samt den utökade rätten till avgiftsfri förskola.

Ljungby kommun anser därför att **förslagen endast bör genomföras under förutsättning att kommunerna kompenseras fullt ut för de kostnader och administrativa konsekvenser som uppstår och att det finns tillräcklig tid för genomförandet**.

1. En likvärdig förskola av god kvalitet

Ljungby kommun tillstyrker utredningens förslag om att tydliggöra vad som kännetecknar en likvärdig förskola av god kvalitet.

Det är positivt att Skolverket föreslås ta fram ett nationellt stödmaterial för huvudmän, rektorer, förskollärare och annan pedagogisk personal. Ett gemensamt nationellt kunskapsstöd kan bidra till en mer enhetlig förståelse av kvalitet och samtidigt ge kommunerna bättre förutsättningar att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet.

Ljungby kommun tillstyrker även förslaget om ett långsiktigt statligt arbete för förskolans kompetensförsörjning. Bristen på utbildad personal är en central utmaning och kan inte lösas av enskilda kommuner. En nationell strategi bör därför innehålla konkreta insatser för utbildningsplatser, vidareutbildning, kompetensutveckling och åtgärder för att behålla personal i yrket.

Ljungby kommun vill samtidigt framhålla att nationella ambitioner måste kombineras med hänsyn till regionala och lokala skillnader på arbetsmarknaden.

2. Barngruppsstorlek

Ljungby kommun delar utredningens bedömning att barngruppernas storlek har betydelse för barns trygghet, utveckling och lärande samt för personalens arbetsmiljö.

Ljungby kommun är dock tveksam till att införa fasta nationella gränser i skollagen.

Förskolans förutsättningar skiljer sig åt mellan kommuner och mellan olika förskoleenheter. Faktorer som lokaler, barngruppens sammansättning, barnens ålder, personalens kompetens och geografiska förutsättningar påverkar möjligheten att organisera verksamheten.

Utredningens förslag om högst 12 barn för 1–2-åringar, 15 barn för 3–5-åringar och 12 barn i åldersblandade grupper är tydliga, men innebär samtidigt en betydande begränsning av Ljungby kommuns möjlighet att anpassa organisationen efter lokala förhållanden.

Ljungby kommun förordar därför att nationella riktvärden i första hand används tillsammans med stärkt tillsyn och uppföljning, snarare än att fasta normtal införs som huvudregel.

Om regeringen ändå väljer att gå vidare med lagreglering måste det säkerställas att finansiering och lokala förutsättningar hanteras fullt ut.

3. Personaltäthet

Ljungby kommun delar målsättningen att förskolan ska ha tillräcklig personaltäthet för att kunna ge barn en trygg och kvalitativ utbildning.

De föreslagna miniminivåerna – fyra barn per heltidsanställd för yngre barn, fem barn för äldre barn och fyra barn i åldersblandade grupper – är mycket ingripande för kommunernas organisation.

Utredningen beräknar själv att regleringen av personaltätheten kan medföra behov av cirka 13 210 ytterligare anställda, varav cirka 10 410 hos kommunala huvudmän.

Ljungby kommun anser därför att ett sådant krav måste införas stegvis och föregås av en nationell kompetensförsörjningsplan. Det är inte tillräckligt att fastställa ett normtal om det samtidigt saknas möjlighet att rekrytera personal med rätt kompetens.

Ljungby kommun tillstyrker att kraven på utbildning för personal som får räknas in i personaltätheten skjuts fram till 2033. Den längre införandetiden är nödvändig för att kommunerna ska kunna anpassa utbildnings- och rekryteringsstrategier.

4. Förskolepersonalens språkkunskaper

Ljungby kommun delar utredningens bedömning att personalens språkliga kompetens är viktig för barns språkutveckling.

Ljungby kommun tillstyrker därför i huvudsak förslaget att huvudmannen aktivt och systematiskt ska arbeta för att personal som arbetar i barngrupp har tillräckliga kunskaper i svenska.

Det är positivt att en nationell kunskapsnivå och ett gemensamt kartläggningsmaterial föreslås. Detta kan bidra till mer rättssäkra och likvärdiga bedömningar.

Samtidigt innebär förslaget nya uppgifter för kommunerna. Kommunerna kan behöva avsätta resurser för kartläggning, kompetensutveckling, schemaläggning och i vissa fall språkstudier på arbetstid. Utredningen konstaterar själv att förslagen påverkar kommunernas arbete med personalförsörjning och kompetensutveckling.

Ljungby kommun anser därför att staten bör finansiera de nationella kartläggnings- och kompetensutvecklingsinsatser som krävs för att kraven ska kunna genomföras.

5. Språkutveckling och språkbedömning

Ljungby kommun välkomnar att utredningen avvisar införandet av en obligatorisk förskola för vissa barn. Ljungby kommun delar utredningens bedömning att ett sådant obligatorium skulle medföra betydande rättsliga utmaningar, bland annat ur diskrimineringsperspektiv.

Ljungby kommun är positiv till att språkutvecklande insatser i stället prövas genom försöksverksamhet. En försöksverksamhet ger möjlighet att utvärdera olika metoder innan permanenta krav införs. Förslaget om två års försöksverksamhet med statsbidrag är därför en rimlig utgångspunkt.

Ljungby kommun är däremot mer tveksam till förslaget om obligatorisk språkbedömning från tre års ålder.

Förslaget innebär att hemkommunen får ett betydande nytt ansvar för genomförande, information, uppföljning och i vissa fall ytterligare språkbedömning.

Ljungby kommun anser att språkbedömning kan vara ett värdefullt verktyg om den används som ett stöd för att identifiera behov av insatser och inte som en kategorisering av barn. Det är särskilt viktigt att bedömningen utformas så att flerspråkighet inte betraktas som en brist.

Ljungby kommun vill också understryka utredningens egen beskrivning av riskerna för stigmatisering, diskriminering och ökad segregation om barn i vissa grupper i högre grad identifieras och placeras i särskilda språkstärkande sammanhang.

Innan ett permanent system införs bör därför metoden prövas och utvärderas ur såväl pedagogiskt som barnrättsligt, integritetsmässigt och organisatoriskt perspektiv.

6. Utökad avgiftsfri allmän förskola

Ljungby kommun ser positivt på ambitionen att fler barn ska delta i förskolan och att ekonomiska hinder för deltagande minskar.

Förslaget om upp till 25 avgiftsfria timmar per vecka för barn över tre år innebär emellertid en betydande ekonomisk och organisatorisk förändring för kommunerna. Utredningen uppskattar den offentligfinansiella effekten till cirka 3,4 miljarder kronor. Förslaget innebär bland annat ökade kostnader för utökad vistelsetid och minskade avgiftsintäkter för kommunerna.

Ljungby kommun tillstyrker därför förslaget endast under förutsättning att kommunerna kompenseras fullt ut.

7. Kommunal ekonomi och finansiering

Detta är Ljungby kommuns huvudsakliga invändning mot betänkandet.

Utredningen beräknar den samlade offentligfinansiella effekten till cirka 12,1 miljarder kronor. Samtidigt föreslås finansiering huvudsakligen genom förändringar inom statens familjepolitiska utgiftsområden och genom antagandet att den demografiska utvecklingen kommer att frigöra resurser i kommunsektorn.

Ljungby kommun anser att detta inte är tillräckligt för att säkerställa en långsiktigt hållbar kommunal ekonomi.

Särskilt viktigt är att kommunernas kostnader inte enbart består av direkta kostnader i kommunala förskolor. När Ljungby kommuns kostnader ökar påverkas även ersättningen till fristående huvudmän.

Ljungby kommun förutsätter därför att staten:

- tillämpar finansieringsprincipen fullt ut,

- beaktar kostnader för både kommunala och fristående förskolor,
- beaktar kostnader för lokaler och investeringar,
- beaktar administrativa kostnader,
- finansierar nödvändiga kompetensutvecklingsinsatser,
- och följer upp reformernas faktiska ekonomiska konsekvenser efter införandet.

8. Genomförandet

Ljungby kommun ser positivt på att utredningen föreslår en successiv implementering.

De viktigaste bestämmelserna föreslås börja tillämpas vid olika tidpunkter: språkkraven från juli 2029, barngrupps- och personaltäthetsreglerna från juli 2030, kraven på vilken personal som får räknas in från januari 2033 och språkbedömningen från juli 2033.

Ljungby kommun bedömer dock att genomförandet behöver följas upp löpande. En reform av denna omfattning bör inte betraktas som fullt genomförd enbart genom att lagstiftningen träder i kraft.

Ljungby kommun förordar därför att regeringen etablerar en nationell uppföljning av:

- kompetensförsörjning,
- barngruppsstorlek,
- personaltäthet,
- kostnadsutveckling,
- lokalförsörjning,
- barns närvaro,
- språkutveckling,
- samt konsekvenser för kommunal och fristående förskola.

Sammanfattande ställningstagande

Ljungby kommun tillstyrker betänkandets övergripande ambition att stärka likvärdighet, kvalitet och barns språkutveckling i förskolan.

Ljungby kommun tillstyrker särskilt:

1. ett nationellt stödmaterial för kvalitet och likvärdighet,

2. en nationell strategi för förskolans kompetensförsörjning,
3. stärkt arbete med personalens språkliga kompetens,
4. fortsatt utveckling av språkstärkande arbetssätt,
5. försöksverksamhet innan permanenta språkstärkande insatser införs,
6. att en obligatorisk förskola för vissa barn inte införs.

Ljungby kommun är samtidigt tveksam till eller avstyrker, i nuvarande form:

1. fasta nationella gränser för barngruppers storlek,
2. en nationellt reglerad miniminivå för personaltäthet,
3. obligatorisk språkbedömning från tre års ålder innan metoden har prövats och utvärderats,
4. utökade kommunala uppgifter utan full finansiering.

Om regeringen går vidare med förslagen bör dessa därför justeras så att kommunernas faktiska förutsättningar beaktas och så att nya statliga krav inte leder till undanträngning av andra angelägna kommunala verksamheter.

Ljungby kommun vill avslutningsvis framhålla att en likvärdig förskola är ett gemensamt statligt och kommunalt ansvar.